

Reflektálási szakasz:

Az óra befejező szakaszában a fokozatosság elvét követve kerülhet a legnagyobb szervezést és figyelmet igénylő módszer.

Vitasarkok Ez olyan együttműködésen alapuló vitatechnika, amely egy problémahelyzetben a különféle álláspontok megfogalmazására, illetve azok melletti érvelésre, cáfolásra készíti a tanulókat. Megtanít a saját vélemény melletti kiállásra, ugyanakkor bizonyos rugalmasságra is nevel, hiszen a vita a kialakított vélemény megváltoztatását is eredményezheti. *A szöveghez kapcsolódó, azt továbbgondoló eldöntendő kérdést fogalmazunk meg. A tanulók önként is eldönthetik, de ki is jelölhetjük a két tábor (ellene érvelők-mellette érvelők) résztvevőit. Ezt követően szóban vagy írásban összegyűjtik érveiket. Majd az azonos érveket gyűjtő tanulók a másik táborral szemben sarkokba rendeződnek, ahol kiválasztják a legdominánsabb érveket. Szóvivőt, képviselőt választanak, aki elmondja vitaindító beszédét. A csoport tagjai mögötte állnak, és segítik az érvek felsorakoztatásában. Ha egy csoporttagot sikerül az ellenkező tábornak meggyőzni, helyváltoztatással jelzi véleménye módosulását. Cél megtartani a társakat, ugyanakkor újabb tagokkal növelni a saját tábor. A végleges csoportok kialakulása után a képviselők összefoglalják csoportjuk álláspontját.*

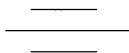
Véleményvonal

A vitasarak utáni állapot felmérésére szolgáló grafikai rendező.

A táblára rajzolt egyenes vonal két végén az eldöntendő kérdésre adható válasz, a nem és igen szó szerepel. Arra kérjük a tanulókat, hogy saját jelüket, képüket, rajzukat (ez lehet előre kiosztott, a szöveg témájához igazodó apró kép) helyezték el a vonal megfelelő helyére. Így láthatjuk a már kialakult és még bizonytalan álláspontokat is.

IRODALOM

Dr. Spencer Kagan: Kooperatív tanulás (Budapest, Önkonet Kft., 2001.)

KISS FERENC
nyugdíjas tanár
Tapolca

Múlt–közelmúlt–jelen (Tevékenység, életre nevelés)

A XXI. század első évtizedének halmozottan hátrányos gazdasági, társadalmi viszonyai az oktatás intézményrendszerét is kikezdték. A VII. Nevelésügyi Kongresszus (Budapest, 2008. augusztus 25–28.) 2009-ben kiadott záróköteté (62. old.) „új keletű riasztó jelenségek” között említi a szegénységet, munkanélküliséget, bűnözést, prostitúciót, illegális gyermekmunkát, szexuális kizsákmányolást, bántalmazást, koldusmaffiákat.

Az „új keletű riasztó jelenségek” legfőbb okozója az egyre fokozódó munkanélküliség, pénztelenség, magatehetetlenség. A magatehetetlenség csak részben vezethető vissza pénzhányra, sokkal súlyosabb gond az egyoldalúan képzett szakbarbár munkaerő. Ez a jelenség nyomon követhető az egész XX. század iskolarendszerén.

A könyvtárak helytörténeti dokumentumai demonstrálják az iskolarendszer fejlődését, hiányosságait.

A termelés-gazdálkodásnak jó iskolapéldája a XIX. századi Magyarország népiskolai rendszere. A magántulajdonra épülő, zömében kisárutermelést folytató családi manufaktúrákban a gyermek részese lehetett az aratás, cséplés, veteményezés, disznóólás, sajtkészítés, vajköpülés, kenyérsütés, baromfigondozás, vályogvetés, tetőfedés, szövés, fonás stb. műveleteknek.

A népiskola is hűen követte a gazdálkodás igényeit. Az iskola tanítója gyakran egy személyben dalárdát, színpadot, önképzőkört szervezett, iskolai könyvtárat létesített, vezette a gazdakör évkönyveit, gondozta az iskolakertet, értékesítette a terményeket, tanítványai bevonásával növényeket, rovarokat, ásványokat, kővételeket gyűjtött, figyelte és preparálta a vidék madárvilágát. (Lásd a tapolcai születésű Redl Gusztáv 1853–1917 munkásságát.)

A XIX. században is előfordultak szabálysértések, beilleszkedni képtelen egyének. Ilyenek voltak pl. az ország különböző részein felbukkanó betyárok. Bandákba szerveződve váratlanul megjelentek családoknál egy-egy éjjelre menedékhelyet keresve. Amíg a banda néhány tagja a háziakkal társalgott, ezalatt a többiek elhajtották a jószágot. A csendőrség sem akadt a nyomukra. A közeli erdőkben, nádasokban húzták meg magukat.

Az 1990-es évek rendszerváltása szintén előhívta az egykori betyárvilágot. Napjainkban is gyakoriak a meglepetésszerű fosztogatások, öldöklések. A tanköteles korú iskolakerülő „csellengők” is növelik a gyanús egyének számát.

A válsághelyzetet a tulajdonviszonyok félreértelmezése idézte elő 1989-ben. 1945-öt követő szocializmus felszámolta a magántulajdont. A XIX. századi iskolakertek még ezt megelőzően a háborús években sem léteztek. A katonás vakfegyelemre építő, alapozó iskola kizárólag száraz elméleti ismereteket nyújtott.

Az államosított gazdaság a futószalag mellett dolgozó munkaerőtől csak egy-egy rész-műveletekhez értő szakbarbárságot követelt. Az elhamarkodott visszamagánosítás miatt 1989-ben a gazdálkodásra képtelen, magatehetetlen munkaerő tömeges munkanélküliséget okozott.

A termelés-gazdálkodás (gyakorlókert, ipari tanműhely, iskolabolt) általános iskolai szükségességét a XX. század Magyarországon elsőként a Szentlőrinci Iskolakísérlet pendítette meg 1969-ben.

Az iskolakísérlet három évtizedes (1969–1999) tapasztalatait senki nem méltatta 1989-ben, hagyták elhalni. Az ingyen étkeztetésekre, munkanélküli segélyekre ablakon kidobott pénzekből 2010-re az általános iskolák jelentős hányadában létesülhetett volna gyakorlókert, ipari tanműhely, iskolabolt. Az egyedi adottságok, munkaképességek teljes volumenével rendelkező munkaerő biztosításával végrehajtott visszamagánosítás a jelenleginél sokkal hatékonyabb nemzetgazdaságot eredményezhetett volna.

A gyermek tudatalatti titkainak feltárásához nem szükséges semmiféle beruházás. Egy-egy bizalmas, őszinte kitérő, beszélgetés bármilyen település iskolájában megoldható. „A sok beszélgetés kulcsa minden nevelésnek, tudománynak, közösségnek.” – írja Heltai Miklós: Család és iskola (Kongresszusi zárókötet 254. old.).

Az ismeretszerzés kezdő lépése a Beszélgetőkör. Fotóalbumok és válogatott idézetek, ábrák felhasználásával minden szaktanár ráirányíthatja tanítványai figyelmét az aktuális tanulnivalókra, kibontakoztathatja a gyermek tenni akarását, képességeit, adottságait, fantáziavilágát.

Gömöryné Mészey Zsuzsa írja: „A Dalton-terv pedagógiai modell elsődleges feladata az önálló, önirányított tanulási képességek fejlesztése... Ennek alapvető feltétele az oktató és oktatott közti kommunikációs viszony specializációja.” (Kongresszusi zárókötet 562.)

Az ismeretszerzés második lépése a cselekvés. Cselekvés nélkül a világ legszebb könyve sem használ. Ezen a ponton ütközik ki az iskolai tantermi környezet sivársága, fékező volta. A felfokozott lelkesedésnek azonban ez nem akadálya. A tevékenység lázában élő gyermek isko-

lán kívül, otthoni környezetben is készítheti alkotásait. Sokszor voltam a gyerekekkel a szabad természetben. Bizalmuk jeléül kaptam tőlük rajzokat, költeményeket, munkadarabokat. A fokozatosan összegyűlt alkotások már túlmutattak az iskolai kereteken.

Az ismeretszerzés harmadik fokozata, amikor kilépünk a nagy nyilvánosság elé. Ekkor már nem csak bizalomból, de örömmel is végzik alkotómunkájukat. Iskolanyomda hiányában gyermekújságokban publikáltunk. Nyilvános pályázatokra is beneveztünk. A pályázatokon nyert elismerő oklevelek, jutalomkönyvek már a szülők örömét, elismerését is kivívták. Ezzel megvalósult: a tanár neve a gyermeket, a gyermek neve a szülőt.

A pályázatok lehetővé tették a kapcsolatteremtést más iskolák diákjaival. Levelezhettek, találkozhattak egymással. Alapító tagja lettem a Magyarországi Freinet Egyesületnek. Többféle konferencián, nyári táborban vettem részt.

A cselekvő/alkotó tanulás az iskolai tanulmányok végére már kötetbe rendezhető gyermekalkotást, tanulói „szakdolgozatot” eredményezhet. A kinyomtatott, bekötött „szakdolgozat” többet elárulna a gyermek képességeiről, mint a bizonyítványba vésett számjegyek.

A tehetséggondozás funkcióját a szűkös, szegényes iskolai tanterem nem képes kielégíteni. Napjaink általános iskolái korlátozott cselekvési lehetőséget kínálnak. Mindenre jó taneszköz nincsen. Pethő Balázs írása a szemléltetési lehetőségek gazdag kínálatával motiválja a gyermeket. (Az interaktív tábla és számítógép használata az oktatásban – Kongresszusi zárókötet 436. old.) De mihez kezdjen ezzel a gyermek az iskola falain kívül? Hogyan fedezze fel környezete szépségeit? Hogyan válhat környezetvédővé? Hatásos megoldás lehet egy kerékpártúra. A túrára vigyünk magunkkal fényképezőgépet, kézinagyítót, lepkehálót.

A motiváció hatása csak akkor lehet tartós, ha azzal szinkronban a gyermek a kézügyességét is kipróbálhatja. Legyen kéznél ceruza, jegyzetfüzet, rajzlap, vízfesték, tempera, tus, pasztell, kés, gyurma, olló, reszelő, satu, fűrés, szerszám, kerti traktor, metszőolló, kapálógép, gereblye, ásó, szögmérő, vonalzó, kítűzőszinór, iránytű, messzelátó. Az iskolában akvárium, terrárium, élősarok stb.

Tankönyveit senki nem őrzi meg élethosszig. A vaskos kézikönyvek, enciklopédiák, lexikonok jobban kielégítik a „Ki, mi, hol, hogyan?” igényeket. Megtalálható bennük egy kis-iskolás tananyagába is beilleszthető sok adat, alkalmazható művelet. De akár előre is felkészülhet későbbi iskolaéveire, sőt az életben a mindennapokban adódó feladatok megoldására.

Példamutató kezdeményezésekkel, gyakorlati ötletekkel az iskola élete az élet iskolájának építőköve lehetne. Már Konfuciusz (Kr. e. 551–479) megállapította:

„Amit mondasz, azt elfelejtem.

Amit mutatsz, arra emlékszem.

Amit velem végeztetsz, azt értem.”

A TÉMÁHOZ AJÁNLOTT IRODALOM

Szerkesztette: Benedek András, Hunyady Györgyné (2009): VII. Nevelésügyi Kongresszus. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest.

Szentesi Zöldi László (2009): Nagy magyar betyárkönyv. Méry Ratio Kiadó.

Tarjányi Péter (2008): Meglátni és megveretni. Park Könyvkiadó, Budapest.

Incze Zsuzsa: Csellengők. Alexandra Kiadó, Pécs.

Incze Zsuzsa: Szakítópróba. Alexandra Kiadó, Pécs.

Kurt Tepperwein (2007): A félelemtől az életörömgig. Mérték Kiadó, Budapest.

Dr. Benjamin Spock (2006): Az iskoláskor. Medicina Könyvkiadó.

Meg Blackburn Losey (2008): Ma gyermekei. Édesvíz Kiadó, Budapest.

Brad Steiger, Sherry Mansen Steiger (2003): Csodálatos elbeszélések gyerekekről. Alexandra Kiadó, Pécs.

OSMO (2004): Gyermekek könyve. Amrita Kiadó.

Claudia Mammond (2006): Érzelmi hullámzások. Partvonal Könyvkiadó, Budapest.
 László Gyula (1985): Múlhatatlan gyerekkor. Móra Könyvkiadó, Budapest.
 Pécs Gyuláné Beszedits Margit: Régi emlékek, régi emberek. Városszépítő Egyesület, Tapolca, 2006.
 Tóth József (1992): Redl Gusztáv (1853–1917). Városszépítő Egyesület, Tapolca.
 Kiss Ferenc: Környezetük értékeit őrző pedagógusok. Módszertani Közlemények 2006/2. sz.
 Gáspár László (1997): „Szentlőrinc”-tantervcsalád. Kemény Gábor Iskolaszövetség.
 Fordította: Károlyi Eszter (2006): Az állatok és növények világa. Mérték Kiadó, Budapest.
 Fordította: Nagy Erika, Schmidt Egon (2000): Állat- és Növényhatározó. Magyar Könyvklub, Budapest.
 Fordította: Lelkes Zsófia (2004): Gyerek és kert. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
 Kiss Ferenc: Gyermek és természet. Módszertani Közlemények 1997/2. sz.
 Lányi György (1985): Állatkedvelők kézikönyve. Natura, Budapest.
 Colin Foster (2004): Mindenki rajziskolája. Alexandra Kiadó, Pécs.
 Kiss Ferenc: Anyaggyűjtés és képelemzés néhány esete. Rajztanítás 1980/1. sz.
 Baktay Patrícia, Koltai Magdolna (1989): Beszélő tárgyak. Tankönyvkiadó, Budapest.
 Adam Stodowy (1984): Szeretek barkácsolni. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
 Kiss Ferenc: Laboratóriumi eszközök készítése huzalból. A kémia tanítása 1975/3. sz.
 Dr. Horváth H. Attila (1999): Freinet évkönyv. Magyar Freinet Alapítvány, Budapest.
 Fordította: Kliment Emília (2003): Ásványok és kőületek atlasza. Holló és Társa Kiadó.
 Fordította: Jávor Péter (2005): 365 szuper tudományos kísérlet. Alexandra Kiadó, Pécs.
 Judith Mann (2000): Barangolás a tudományok világában. Panemex Kft., Budapest.
 Christoph Drösser (2008): Csábító számok. Athenaeum Kiadó, Budapest.
 Fordította: Szarka Edina (2005): Tudományos enciklopédia. Tioti Kft., Budapest.
 Szerkesztette: Nácsa Klára, Avar Katalin (2001): Az általános műveltség képes szótára. Reader's Digest Kiadó Kft., Budapest.

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat*. Csak „gépett”, 8–10 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kéziratot 1 példányban, 12-es betűmérettel, normál géppapíron, a „gépelési hibák” gondos javításával, a felhasznált szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám) kérjük. A közérthetőség megkívánja azt is, hogy az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfelelőzéséről, értelmezéséről se feledkezzünk meg. Kérésünk az is, hogy a szövegbe iktatott rajzos, ábrás, illusztrációs megoldásoktól lehetőleg tekintsünk el.

Azok a szerzők, akik megfelelő feltételekkel rendelkeznek, a számítógéppel írt kéziratot e-mailben küldhetik el.

Nagyon fontos, hogy írják föl *beosztásukat, munkahelyük, iskolájuk pontos nevét, helyét, valamint irányítószámot és lakcímüket*.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét, hogy másodközlésre nem vállalkozunk. Szerkesztőségünkönél is érvényes az az általános gyakorlat, hogy kéziratot nem őrzünk meg és nem is küldünk vissza.